

Sosiaali- ja terveysministeriö

Aihe: *Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu – Nykytila ja kehittämisehdotukset –raportti (STM/449/2019)*

Ihmisoikeusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevaan raporttiin. Keskitymme lausunnossamme nk. kunniaan liittyvään väkivaltaan.

Rakenteellista väkivaltaa ja ihmisoikeusloukkaus – sovittelu hyvin ongelmallista

Sekä YK:n naisten oikeuksien sopimus (CEDAW) että Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva Istanbulin sopimus näkevät naisiin kohdistuvan väkivallan rakenteellisena naisten syrjintänä ja sukupuolittuneiden valtarakenteiden ilmentymänä.

CEDAW-komitea on huomauttanut Suomea vuosina 2008 ja 2014 lähisuhdeväkivallan sovittelun yleistymisestä. Sovittelu saattaa komitean mukaan aiheuttaa lähisuhdeväkivaltaa kokeville uudelleen uhriutumista. Istanbulin sopimuksen selityssasiakirjassa puolestaan todetaan, että lähisuhdeväkivallan uhrit eivät ole tekijän kanssa tasaveroisessa asemassa vaihtoehtoisissa riidanratkaisuprosesseissa, kuten sovittelussa, johtuen väkivallan aiheuttamasta haavoittuvuudesta.

Myös Ihmisoikeusliiton näkemyksen mukaan lähisuhdeväkivallan sovittelu on lähtökohtaisesti ongelmallista. Erityisesti tämä koskee nk. kunniaan liittyvää väkivaltaa.

Nk. kunniaan liittyvän väkivallan uhri erityisen haavoittuvassa asemassa

Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu -raportissa todetaan, että nk. kunniaan liittyvä väkivalta ”on luonteeltaan aina yhteisöllistä, jolloin kunniaan liittyvissä rikoksissa sovittelutilanne ei ole koskaan kahdenvälinen, ja näin ollen vaikeasti soviteltavissa”. On hyvä, että raportissa on huomioitu kunniaan liittyvä väkivalta omana väkivallan muotonaan, ja sen uhrit erityisenä sovittelun riskiryhmänä.

Raportin mukaan sovittelun rajaamista niissä tapauksissa, jotka eivät siihen sovellu, tulee täsmentää. Ihmisoikeusliitto katsoo, että kunniaan liittyvä väkivalta kuuluu niihin väkivallan muotoihin, jotka tulisi lähtökohtaisesti aina rajata sovittelun ulkopuolelle. Nk. kunniaan liittyvä väkivalta on luonteeltaan yhteisöllistä ja lisäksi usein pitkäkestoista. Siinä myös yhdistyvät usein monenlaiset henkisen ja fyysisen väkivallan muodot. On myös huomattava, että se kohdistuu usein alaikäiseen. Nk. kunniaan liittyvän väkivallan yhteydessä tulee suhtautua

myös hyvin kriittisesti uhrin mahdollisesti antamaan suostumukseen osallistua sovitteluprosessiin, mikä on sovittelun edellytys. Vahvan yhteisöllisen paineen aiheuttaman pelkotilan vuoksi uhri saattaa antaa suostumuksensa sovitteluun vastoin tahtoaan.

Sovittelun ei voida katsoa olevan nk. kunniaan liittyvän väkivallan uhrille turvallista ja hyödyllistä eikä EU:n uhridirektiivin artiklan 12 mukaan uhrin edun mukaista.

Uhrinäkökulma

On erittäin tärkeää, että lähisuhdeväkivallan sovittelua selvitetään ja valvotaan tarkemmin, kuten selvitystyöryhmäkin ehdottaa. Käsiteltävänä oleva raportti on tervetullut lisä lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevaan tietoon. Raportin keskeinen puute on kuitenkin uhrien äänen puuttuminen. Tämä on hälyttävää ja herättää huolen siitä, että lähisuhdeväkivallan sovittelua tarkastellaan liiaksi viranomais- tai sovittelijälähtöisesti, ei uhrien oikeuksien ja tarpeiden pohjalta, vaikka Istanbulin sopimus nimenomaan edellyttää uhrien oikeuksien asettamista etusijalle. Väkivaltatyötä tekevien järjestöjen kannanotossa (<https://seta.fi/2018/12/13/jarjestojen-yhteinen-kannanotto-lahisuhdevakivallan-sovitte-luun/> 13.12.2018) valotetaan sovittelun ongelmia ja tuodaan esiin huolestuttavia loukkauksia uhrin oikeusturvassa. Näitä ovat muun muassa puutteet uhrin suojelussa tai uhrien kema painostus sovittelijan taholta.

Ihmisoikeusliitto katsoo, että sovittelun tulisi olla kaikissa lähisuhdeväkivaltarikoksissa poikkeuksellinen menettely, johon voidaan ryhtyä korkeintaan perusteellisen harkinnan jälkeen. Niin kutsuttuun kunniaan liittyvään väkivaltaan sovittelua ei tule käyttää.

Helsingissä 5.3.2019

Johanna Latvala
Sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn päällikkö
Ihmisoikeusliitto
johanna.latvala@ihmisoikeusliitto.fi